

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็กทางครอบครัว

นายวิศิษฐ์ ฉัตรกริช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-632-256-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL MEASURES FOR THE PROTECTIONS OF CHILD RIGHTS
IN THE FAMILY

Mr. Wisit Chutkrich

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of
the Requirements for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-632-256-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็ก
 ทางครอบครัว
โดย นายวิศิษฐ์ นัฏกรกิจ
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ วิฑิต มันทากรณ์
 รองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชานาญเวช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....*สมิทธิ บุญ-*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุดงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
.....*เกษม นนทรัตน์*.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ)

.....*วิฑิต*.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ วิฑิต มันทากรณ์)

.....*วิมลศิริ ชานาญเวช*.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชานาญเวช)

.....*วิฑิต*.....กรรมการ
(อาจารย์ วิฑิต มันทากรณ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

นายวิเศษ ภัทรกริช : มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็กทางครอบครัว
(LEGAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF CHILD RIGHTS IN THE FAMILY)
อ.ที่ปรึกษา : ศ.วิฑิต มันทาภรณ์, รศ.วิมลศิริ ชำนาญเวช. 189 หน้า.
ISBN 974-632-256-7

วิทยานิพนธ์นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กทางครอบครัวในประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กทางครอบครัวตามอนุสัญญาสิทธิเด็ก พ.ศ.2532 ใน 4 ด้าน คือ ด้านสิทธิในการอยู่รอด ด้านสิทธิในการพัฒนา ด้านสิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง และด้านสิทธิในการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีข้อกำหนดในรูปแบบของกฎหมายให้การคุ้มครองสิทธิเด็กมาก่อนที่จะเข้าร่วมลงนามในอนุสัญญาสิทธิเด็ก พ.ศ.2532 โดยได้ตั้งข้อสงวนไว้ 3 ข้อ ได้แก่ สิทธิที่จะมีสัญชาติ สิทธิของเด็กที่มีฐานะเป็นผู้ลี้ภัย และสิทธิเด็กจากชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมืองในการได้รับการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยมของเด็ก อย่างไรก็ตาม นอกจากข้อสงวนทั้ง 3 เรื่องที่กล่าวนี้แล้ว การคุ้มครองสิทธิเด็กทางครอบครัวในประเทศไทยในด้านสิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการได้รับการพัฒนา สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครองและสิทธิในการมีส่วนร่วม ยังไม่สามารถตอบสนองผลประโยชน์สูงสุดแก่เด็กตามอนุสัญญาสิทธิเด็ก พ.ศ.2532 ทั้งนี้ เกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ประการแรก ไม่มีการปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายตามสภาพบังคับอย่างจริงจัง ประการที่สอง กฎหมาย ระเบียบที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งมีความพยายามดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2532 แต่ก็ยังไม่ปรากฏผลที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จึงได้พยายามเสนอแนวความคิดที่จะให้มีการแก้ไข ปรับปรุงทั้งทางด้านมาตรการทางกฎหมาย ทั้งที่อยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา และอนุบัญญัติต่าง ๆ รวมทั้งแนวนโยบายทางด้านสังคมที่รัฐพึงกระทำต่อไปด้วย.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา.....2537

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....วิมลศิริ ชำนาญเวช

C370034 : MAJOR MAJOR LAW

KEY WORD: : RIGHTS/ CHILD/ FAMILY/ MAINTENANCE/ PARENTIAL POWER

WISIT CHUTKRICH : LEGAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF CHILD RIGHTS
IN THE FAMILY. THESIS ADVISOR : PROF. VITIT MUNTARBHORN, ASSO.
PROF. WIMOLSIRRI JAMNARNWEJ. 189 PP. ISBN 974-632-256-7

This research aims to study legal measures for the protection of child rights in the family in Thailand. The research is conducted by studying domestic laws in comparison with the Convention of the Rights of the Child 1989 in four areas, namely the right to survival, the rights to development, the right to obtain legal protection, and the right to participate in family affairs.

The research finds that Thailand had legal measures for the protection of child rights before it signed the Convention with three reservations. The first reservation concerns the right to have Thai nationality; the second concerns the right to have refugee status; and the third concerns the right of the children from minority groups to obtain education about their own culture and language. Although Thailand has legal measures for the protection of child rights, the legal measures to implement the right to survival, the right to obtain legal protection, and the right to participate in family affairs are not enforced efficiently and effectively because of two reasons. The first reason is the weak law enforcement and the second reason is the obsolete laws and regulations. There has been an attempt to strengthen the law enforcement and to reform the laws and regulations. However, that attempt still has not led to a tangible outcome.

By means of a comparative study, the research proposes recommendations for reforming both legal measures for the protection of child rights, including statutes, decrees, and regulations, and the nation's social policy relating to child rights.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
2537
ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วย ความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์วิมลศิริ ชำนาญเวช และศาสตราจารย์ วิจิต มันทากรณ์ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และตักเตือนผู้เขียนวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ อาจารย์วิชา มหาคุณ ที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการและให้คำปรึกษา ในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการ แก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์เรียบร้อยลงด้วยดี และขอแสดงความซาบซึ้ง ต่อน้ำใจของ คุณธวัช คงเดชา ซึ่งให้กำลังใจและแรงใจกับผู้เขียนตลอดมา นอกจากนี้ผู้ที่ได้กล่าวนามมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (คุณสรพรลสิทธิ์ คุณพ่ประพันธ์) มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ คุณศรีศักดิ์ ไทยอารี คุณสุเมธ สุวรรณขณะ คุณสมบูรณ์ วรเศรษฐมงคล คุณชฎิล ศุภวรรณกิจ คุณชุตินา คงสกุล คุณสมชาย เก้านพรัตน์ และอีก หลายท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ได้หมด ที่มีส่วนช่วยเหลือในการ ค้นคว้าหาข้อมูลพิมพ์วิทยานิพนธ์ และท้ายที่สุดหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีข้อบกพร่อง ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว และหากประโยชน์อันพึงเกิดจาก วิทยานิพนธ์ไม่ว่าในรูปแบบใด ผู้เขียนขอมอบเป็นการแสดงความกตัญญูทเวจิตา แต่บิดามารดาของผู้เขียน ซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมช่วยเหลือในทุกวิถีทางเพื่อความสำเร็จของลูก ๆ.

นายวิศิษฐ์ ฉัตรกริช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
สมมติฐานของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้.....	10
คำนิยามศัพท์.....	10
บทที่ 2 แนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็ก.....	11
แนวความคิดในการรับรองสิทธิเด็ก.....	11
การคุ้มครองสิทธิเด็กระดับระหว่างประเทศโดยทั่วไป.....	15
1. กฏบัตรสหประชาชาติ (United Nation Charter)...	15
2. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights).....	17
3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)..	20
4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเรือน และ สิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights).....	22

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration on the Rights of the Child).....	23
วิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิเด็กระดับระหว่างประเทศ.....	26
อนุสัญญาสิทธิเด็ก พ.ศ.2532.....	27
1. ความเป็นมาของอนุสัญญาสิทธิเด็ก.....	27
2. โครงสร้างของกลุ่มทำงาน.....	29
สิทธิเด็กทางครอบครัวตามสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2532..	33
1. สิทธิในการอยู่รอดหรือสิทธิในการดำรงชีวิต (Survival Rights).....	34
2. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights)....	34
3. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights).....	35
4. สิทธิในการมีส่วนร่วมต่าง ๆ (Participation Rights).....	36
ประเทศไทยและการเคารพสิทธิเด็กในอนุสัญญา.....	38
1. เรื่องสัญชาติ.....	39
2. เด็กผู้ลี้ภัย.....	39
3. เรื่องเด็กจากชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมือง.....	40
สิทธิเด็กและครอบครัว.....	42
1. ความหมายของคำว่าเด็ก.....	42
2. ความหมายของครอบครัว.....	46
3. ครอบครัวและผลกระทบต่อเด็ก.....	51
อำนาจปกครองในการคุ้มครองสิทธิเด็ก.....	52

บทที่ 3	สิทธิเด็กทางครอบครัวในประเทศไทย :	
	มิติด้านการอยู่รอดและการพัฒนา.....	55
	ปัจจัยทางสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการละเมิดสิทธิเด็ก.....	62
	มิติทางด้านการอยู่รอด.....	67
	1. การคุ้มครองสิทธิเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา.....	67
	2. การคุ้มครองสิทธิเด็กที่เกิดจากมารดาที่ติดเชื้อ.....	71
	การอุปการะเลี้ยงดู.....	83
	1. หน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร.....	83
	2. การพิจารณาเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร.....	84
	3. การอุปการะเลี้ยงดูบุตรกับความรับผิดชอบทางอาญา.....	89
	4. การอุปการะเลี้ยงดูบุตรกับความรับผิดชอบทางแพ่งในลักษณะ ละเมิด.....	90
	5. การอุปการะเลี้ยงดูบุตรกับกฎหมายลักษณะจัดการงาน นอกสั่ง.....	91
	6. ปัญหาเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู.....	92
	การให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก.....	99
	เปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยกับอนุสัญญา สิทธิเด็ก.....	106
	1. ด้านการอยู่รอด.....	106
	2. ด้านการพัฒนา.....	108
บทที่ 4	สิทธิเด็กทางด้านครอบครัวในประเทศไทย :	
	มิติด้านการปกป้องคุ้มครองและการมีส่วนร่วม.....	109
	มิติด้านการปกป้องคุ้มครอง.....	109
	1. การคุ้มครองเด็กจากการกระทำทารุณกรรม ของบุคคลในครอบครัว.....	109

2. หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน.....	109
3. ปัญหาและอุปสรรคในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทำร้าย ของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและกรมประชาสงเคราะห์.....	114
4. แนวทางการแก้ปัญหาด้านกฎหมายที่ควรกระทำอย่าง เร่งด่วน.....	116
การคุ้มครองเด็กเร่ร่อน.....	118
1. ความหมายของคำว่า "เด็กเร่ร่อน".....	118
2. สภาพความรุนแรงในปัจจุบันและแนวโน้มของปัญหา ในอนาคต.....	121
3. สาเหตุที่ทำให้เด็กต้องออกมาเร่ร่อน.....	124
4. สภาพชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะโดยทั่วไปของ เด็กเร่ร่อน.....	128
5. ผลกระทบจากปัญหาเด็กเร่ร่อน.....	130
6. การบังคับใช้กฎหมายกับปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก.....	133
7. มาตรการแก้ไขและป้องกันมิให้เด็กออกมาเร่ร่อน.....	135
นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน.....	137
1. นโยบายการป้องกันปัญหา.....	138
2. นโยบายการแก้ไขปัญหา.....	139
การคุ้มครองเด็กจากการถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า.....	141
1. กฎหมายคุ้มครองเด็กจากการถูกทอดทิ้ง.....	141
2. การให้การสงเคราะห์เด็กที่ถูกทอดทิ้ง ด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม.....	144

การคุ้มครองสิทธิเด็กในเรื่องการใช้อำนาจปกครอง ภายหลังหย่า.....	152
1. ความเห็นของนักนิติศาสตร์ในเรื่องการกำหนดอำนาจ อำนาจปกครองบุตรภายหลังหย่า.....	152
3. ปัญหาการใช้อำนาจปกครองบุตรร่วมกันภายหลังหย่า.....	155
4. ปัญหาการเปลี่ยนตัวผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร.....	161
การมีส่วนร่วมในทางครอบครัวของเด็ก.....	167
เปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย กับอนุสัญญาสิทธิเด็ก.....	172
1. ด้านการปกป้องคุ้มครอง.....	172
2. ด้านการมีส่วนร่วม.....	173
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	174
รายการอ้างอิง.....	181
ภาคผนวก.....	187
เอกสารกฎหมายที่ใช้ประกอบการวิจัย.....	188
ประวัติผู้เขียน.....	189